

Kirjanduse õpik 5. klassile

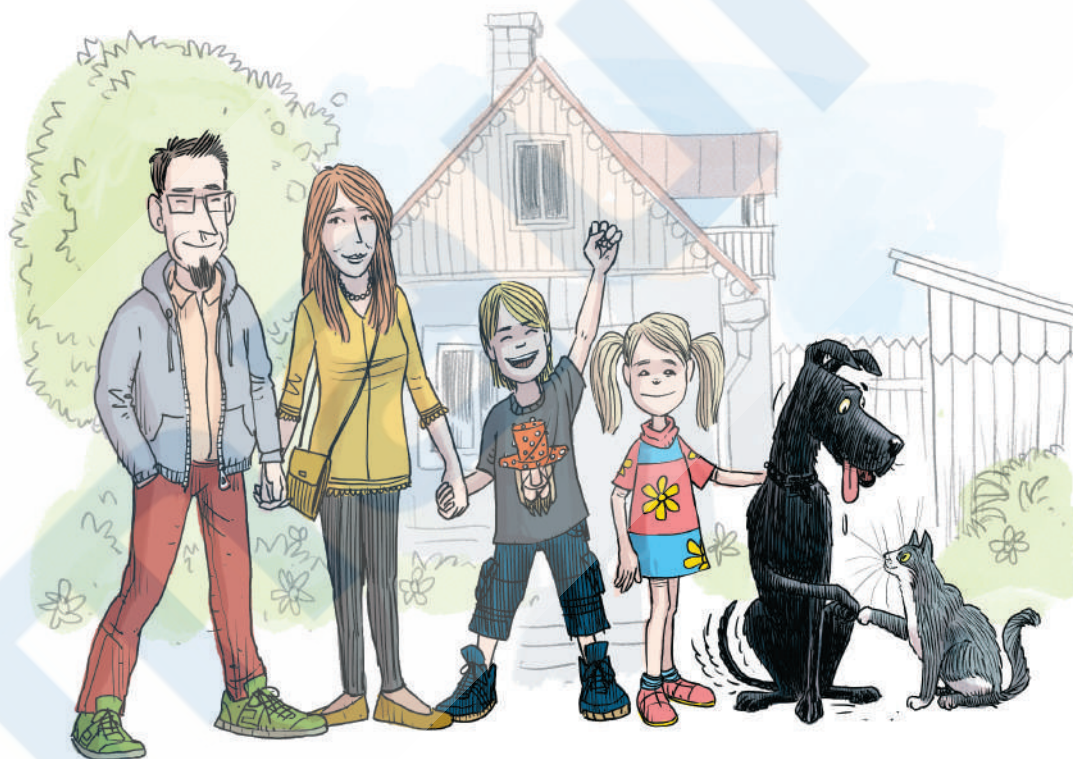

AIDI VALLIK

PINTSU JA TUTSIKU LUGEMIK

KIRJANDUSÕPIK 5. KLASSILE

II OSA

Illustreerinud Ott Vallik

Sisukord

V Pints ja Tutsik teevad tööd	6
Pints ja Tutsik teevad tööd	6
Jüri Parijõgi „Mägiste poiste kanakasvatus“	10
Aisopos, „Rebane ja viinamarjakobar“	16
Jakob Tamm, „Punik“	17
Ivan Krõlov, „Luik, Haug ja Vähk“	18
Aisopos, „Kilpkonn ja jänes“	19
Maidu ja Mari matkapäevik. Sissekanne nr 5:	
Eesti Kaevandusmuuseum ja Energia Avastuskeskus	20
August Jakobson, „Surm teeb sepatööd“	30
Matthias Johann Eisen, „Kalevipoja lauavõitlus“	34
Peeter Süda, „Tõldemägi“	34
Friedrich Reinhold Kreutzwald, „Kalevipoeg“	36
Maidu ja Mari lugemissoovitus	
Jaan Rannap, „Roheline kindlus“	39
VI Pints, Tutsik ja kodu	40
Kuidas Tutsik kodust minema viidi	40
Reeli Reinaus, „Kuidas mu isa endale uue naise sai“	45
Aidi Vallik, „Sõbratüng“	49
Eno Raud, „Suu pea, puupea!“	50
Sulev Oll, „Kuidas lükkad, nõnda läheb“	50
Maidu ja Mari matkapäevik. Sissekanne nr 6: Eesti Rahva Muuseum	51
Kadri Hinrikus, „Kui emad olid väikesed“	55
Leelo Tungal, „See väike maa“	58
Heiki Vilep, „Eestimaa“	58
Andrus Norak, „Kodumaa on ...“	59
Henno Käo, „Kui veel telekat ei olnud“	60
Mait Maikelluke, „Meie kodukandi kirjanik Juhani Püttsepp“	64
Maidu ja Mari lugemissoovitus	
Juhani Püttsepp, „Gibraltari laevakoerte ühing“	66

VII Pints, Tutsik ja palju vett	67
Pints ja Tutsik kardavad vett	67
Iko Maran, „Jass“	71
„Jaan ja ookean“. Rahvaluule	78
Ott Arder, „Ookean“	79
Julius Oro, „Meremeeste laul“	80
Johan Pitka, „Tormi käes“	81
Maidu ja Mari matkapäevik. Sissekannne nr 7: Eesti Meremuuseum	84
Louis Sachar, „Augud“	88
Hando Runnel, „Kehv kõhn pois“	93
Doris Kareva, „Kuu hobune“	94
Maidu ja Mari lugemissoovitus	
Levi Hendriksen, „Kuradisaare ingel“	97
VIII Pints ja Tutsik leiavad sõbra	98
Tutsik ja tema sõbrannad	98
R. J. Palacio, „Ime“	102
Sulev Oll, „Mulle meeldib kätel käia“	108
Betti Alver, „Tüli“	108
Leelo Tungal, „Sõber“	109
Ken Campbell, „Skangpoomijad“	110
Maidu ja Mari matkapäevik. Sissekannne nr 8:	
Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum ning Nukuteatrimuuseum	115
Ervin Lázár, „Aasper ja Paasper“	121
Ellen Niit, „Suur maalritöö“	127
Maidu ja Mari lugemissoovitus	
Brian Selznick, „Hugo Cabret' leiutis“	133

V Pints ja Tutsik teevad tööd

- **Mis on mõistekaart?**
- **Mis on kava?**
- **Mis on muistend?**
- **Mis on eepos?**
- **Mida näeme Eesti Kaevandusmuuseumis ja Energia Avastuskeskuses?**

Sõnaseletused

teraapia – *siin*: hingeabi

tragi – töökas ja ettevõtlik

Pints ja Tutsik teevad tööd

Kõik teavad, et loomi kodustati vanasti ikka asja pärast. Metsikutest veistest said niiviisi lehmad, kes inimestele piima andsid, metshobustest ratsa- ja veohobused, kass kodustati sellepärast, et keegi inimeste toidu kallale tükkivaid rotte hävitaks, ja nii edasi ... Aga kõige esimesena kodustati arvatavasti ikkagi koer.

Sest koerale sobivaid töid ja tegemisi on inimeste maailmas oi kui palju! Koerad muidugi ennekõike valvavad kodusid ja ettevõtteid ja isegi riigipiire, aga nad töötavad ka politseis, on inimesele abiks jahil, veavad kelke ja vankreid, päästavad inimesi vette uppumast ja lumelaviinide alt ja paksust metsast. Nad otsivad narkootikume ja leiavad üles pomme. On olemas **teraapia**koerad erineva haigusega inimestele ja on olemas pimedate juhtkoerad. Ühesõnaga, koerad suudavad teha väga erinevaid töid, kui neid vaid õpetada, ja see ongi teinud neist inimestele täiesti asendamatud kaaslased.

Aga Tutsik? Või Pints? Mida nemad teha oskavad? Kuidas nemad ennast Maikellukeste perekonnale kasulikuks teevad?

Noh, Pints näiteks on eluaeg olnud tubli hiirepüüdja. „Pintsu ja Tutsiku“ raamatustki võib lugeda, kuidas ta muudkui jälle saagiga tuli ja tahtis seda vaiba alla ära peita. Nii et pärast seda, kui mõnigi vaiba alla peidetud jahisaak ema, isa, Maidu või Mari Maikellukese poolt kogemata laiaks astuti, hakkas kogu pere väga ettevaatlikult suhtuma igasugustesse vaibamügarikesse ja -voltidesse. Alati tuli kontrollida, ega jälle midagi selle all peidus ole.

Samuti osutus Pints nooremana tõeliselt **tragiks** koduvalvuriks. Ta veetis pikki tunde laia väravaposti otsas ja jälgis möödujaid. Ning kui mõni lahtiselt kõndiv koer nende väravat juhtus nuusutama, siis häda talle! Pints kargas kohe sellele penile posti otsast kasukasse kinni ja tegi talle tuupi, kuni ehmunud koer kiunudes jooksu pani.

Kui Tutsik Maikellukeste perre tuli, siis lõpetas Pints oma valvamise ära. Ju ta arvas, et ei ole enam vaja, või mõtles, et las teine ikka ka teeb tööd.

Tutsik oli valvurina hoopis lähem kui Pints. Ja ta ei võtnud seda ametit ka eriti hingega. Muidugi ta haukus, kui keegi tuli, ja jooksis väravasse vastu. Pani tulijal tee kinni, kui nelja harkis käpa peal tal aiatee peal täpselt ees seisis ja teda haugutas. Aga endal saba lehvis taga siasinna, nagu oleks samal ajal öelnud: tere-tere, oh kui tore, et sa tulid, kes sa selline ka oled? Tutsik ju nimelt armastas kõiki inimesi ja loomi ega hammustanud mitte iial kedagi.

Jälge ajama Tutsik ei sobinud sootuks. Ta tüdines ninapidi maas jooksmisest kole kiiresti ja kaotas huvi.

Narko-, piirivalve-, politsei- ega pommikoera ameteid Tutsikuga ei proovitudki, sest esiteks ei olnud Maikellukeste peres mitte kellelgi nende valdkondadega mingit pistmist, ja teiseks, nende ülesannete täitmiseks algab koera väljaõpe juba päris väikese kutsikana. Tutsik aga oli Maikellukeste perre sattudes juba noor koer.

Et Tutsikule aga mingisugunegi töö peale valvamise veel anda, püüdsid Mait ja Mari teda õpetada kelku vedama. Nad panid Tutsikule koeratraksid selga ja kinnitasid plastmasskelgu nööri dega nende trakside külge. Tutsik vaatas lausa huviga, mida nüüd ometi tehakse. Ja tema sai asjast aru nii, et nüüd algab üks õige lõbus müramismäng Maidu ja Mariga! Ta hakkas karglema ja hüplema, endal kelk trakside küljes, nii et see vänderdas ja laperdas mürava Tutsiku kannul – eks katsu niiviisi kelgu peale istuda! Mari ja Mait jooksid naerdes ja huilates Tutsiku taga ja püüdsid teineteise võidu kelgule istuma hüpata, aga maandusid ikka lumehanges. Ning kui lõpuks Maril õnnestuski kelgule maanduda ja ta juba arvas, et nüüd ongi probleemi ga lõpp, nüüd lõpuks lähebki sõit lahti, siis Tutsik tegi sellise hüppe, et kelk lendas kummuli ja Mari veeres lumme. Ja nagu sellest veel vähe oleks olnud, haaras Tutsik mänguhoos hammas tega tema mütsitutist kinni ja tõmbas tüdrukul mütsi peast! Ja siis lidus üliõnnelikult mööda lumist aeda ringi, kelk taga lehvimas ja roosa tuttmüts hammaste vahel!

Nii ei saanud Tutsikust ka kelgukoera.

Aga see ei tee Tutsikut veel teistest viletsamaks. Tutsik on nimelt tervele Maikellukeste perele väga oluline ning vajalik seltsi- ja teraapiakoer. Ta oskab väga kaastundlikult teiste muresid kuulata ja ta oskab nii armsalt kurba inimest lohutada, et selle peale lihtsalt ei saa enam kurvaks jääda. Ta tongib ninaga, limpsab keelega ja poeb koonuga kaissu ja kaenla alla – ning kui ühe koera sees on nii palju armastust, siis peagi ongi inimese kurb tuju läinud.

Nii et Pintsu ja Tutsiku põhitöök on olla Maikellukeste pere lemmikloomad ning kõik on selle korraldusega väga rahul.

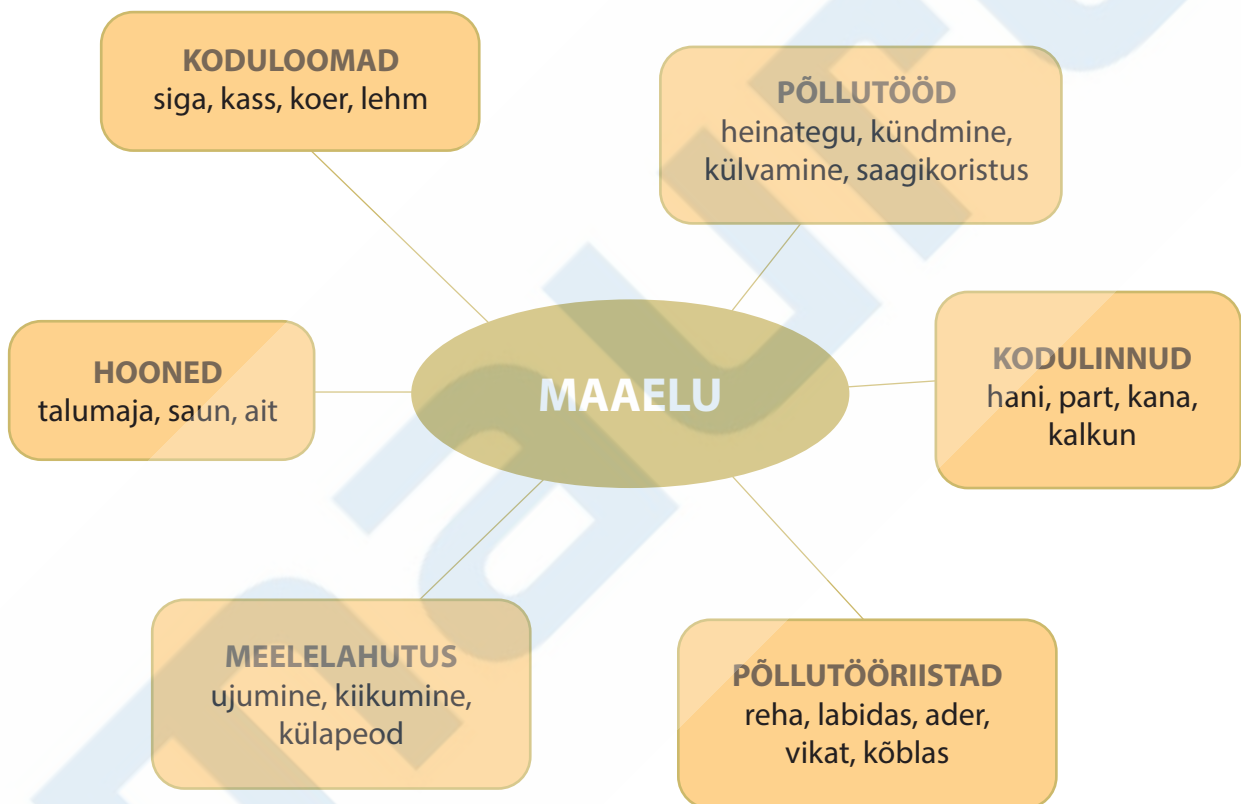
Küsimused ja ülesanded

1. Mis ülesanded on Pintsul ja Tutsikul Maikellukeste peres?
2. Mis ameteid püüti Tutsikule õpetada? Kuidas need katsed välja tulid?
3. Mis ameteid sa tead, kus inimese ja koera koostöö on tähtis?

KIRJANDUSPÄHKEL

Leia interneti kaudu ajakirjandusest uudiseid politsei-, pääste- või piirivalvekoerte tegude kohta. Mis on nende koerte nimed ja mida tublit nad tegid? Jutusta neist teistele või kirjuta lühike referaat.

Mõistekaart on kaval nipp tekstiga töötamiseks. See aitab tihti paremini aru saada loetud tekstist või õppematerjalist. Kuid veel rohkem on sellest abi enda mõtete kogumisel, kui on tarvis näiteks kirjutada kirjandit. Mõistekaardi keskmes on kõige olulisem märksõna ning selle ümber märgitakse teised sellega seotud märksõnad, mis pähe tulevad või oma materjalist leiame.

Sõnaseletused

koppel, kopli – karjamaa

munetama – munemisel silma peal hoidma

munapunkt – munade kokkuostukoht

ait, aida – toiduainete, vilja ja riiete hoiuks mõeldud hoone taluõuel

rehe alla, rehealune – omaaegse rehielamu suur hoiu- ja tööruum

varb, varvad – võre

õrs – kanade magamiskoht

loomus – iseloom

haopinu – peente küttepude virn

mait, maidad – viisakamat sorti sõimusõna, umbes nagu sunnik vmt

tang, tangu – mitte kuigi peeneks jahvatatud teravili, tavaliselt oder

laudil – lahtistest laudadest riulil või laepealsel

sari, sarja – (munade kohta) pesatäis

Mägiste poiste kanakasvatus

Jüri Parijõgi (1892–1941) oli oma aja üks armastatumaid lastekirjanikke. Peale lastejutude kirjutamise töötas ta eluaeg õpetajana Rakveres ja Tartus, kuni teises maailmasõjas vaenlased ta ilma igasuguse süüta kinni võtsid ja hukkasid.

Ühel päeval ütles Mägiste isa poistele: „Mis te tõmbate ja ratsutate päevad otsa ringi, asja ees, teist taga – kord metsas või **koplis**, kord jõe ääres või tont teab kus. Võtke parem midagi tulusamat ette, hakake talumajapidamises kasulikumalt kaasa töötama!“

Poisid vaatasid isale arusaamatuses otsa. Enda arvates polnud nad ühtigi tühja tuult tallates ringi jooksnud, neil oli igal pool palju tegemisi ja toimetusi. Oli tarvis otsida linnupesid, oravaid taga ajada või jõekäärus kala püüda ...

/ --- /

„Anna siis meile midagi tulusat tööd!“

„Tööd, tööd ...“ arutas isa. „Kas talus tööd vähe? Hakake kas või kanu kasvatama!“

Poisid tegid suured silmad.